

گفت و گو با احمد برادری، معاون فرهنگی انتشارات مدرسه

دست در دست هم دهیم به مهر...

به نظر شما نمایشگاه کتاب «انتشارات منادی تربیت» چه جایگاهی در میان نمایشگاه‌های کتاب کشور دارد؟
■ شاید بتوان گفت بعد از نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران، بزرگ‌ترین نمایشگاهی که در سطح کشور- البته به صورت پراکنده در تمام استان‌ها- برگزار می‌شود، نمایشگاه انتشارات منادی تربیت است که در ۳۰ هزار مدرسه‌ی کشور برگزار می‌شود. البته در ابتدای کار «انتشارات مدرسه» مجری برگزاری این نمایشگاه بود، اما بعد از سه سال بنا به دلایلی، مسئولان امر تشخیص دادند که اجرای آن را به امور تربیتی و انتشارات منادی تربیت واگذار کنند و تا کنون این انتشارات عهده‌دار این کار سنگین و عظیم بوده است.

در این نمایشگاه تقریباً از همه‌ی ناشران کشور کتاب ارائه می‌شود، ولی در شیوه‌ی اجرا و نوع تعامل با ناشران، مشکلاتی وجود دارد.

چه مشکلاتی؟

■ یکی از مشکلات به مسائل و ارتباطات مالی مربوط می‌شود که

برخی ناشران را گله‌مند کرده است. این تعاملات باید جدی‌تر گرفته شوند. البته علت اصلی شاید کار سنگین و حجیمی است که به منادی تربیت سپرده شده است. اگر این کار به ستادی بین ارگان‌هایی تقسیم شود که در رابطه با کتاب در سطح ملی کار می‌کنند، هم موفق‌تر عمل خواهد شد و هم نقص‌های کار کمتر خواهد بود. مثلاً ممکن است بخش مالی انتشارات مدرسه بتواند در این زمینه کمک کند یا «کانون پرورش فکری کودک و نوجوان» به لحاظ داشتن شبکه‌های توزیع و نمایندگان استانی، بتواند نقش مؤثری ایفا کند.

از آن‌جا که هیچ ناشری در کشور ما از شبکه‌های توزیع بی‌نیاز نیست، همه علاقه‌مند به شرکت در این طرح‌های ملی هستند. بنابراین باید همه‌ی جوانب قضیه به خوبی سنجیده شوند و همه‌ی ارگان‌ها و نهادها را مشارکت داد.

به نظر شما برگزاری این نمایشگاه‌ها با چه مشکلات دیگری روبه‌روست؟

مشکل اصلی
این نمایشگاه‌ها
آن است که یکسویه
برگزار می‌شود

■ مشکل اصلی این نمایشگاه‌ها آن است که یکسویه برگزار می‌شود. یعنی

منادی تربیت به تنهایی این بار سنگین را به دوش می‌کشد، در حالی که اگر معتقدیم این طرح ملی است، باید با هم‌فکری و هماهنگی نهادهای کتاب وزارت آموزش و پرورش و ارگان‌های دیگری که نقش مؤثر و درجه اولی در حوزه‌ی کتاب دارند، برگزار شود و آن‌ها در این زمینه فعال باشند و به صورت حاشیه‌ای با آن‌ها برخورد نکنند؛ مانند اتحادیه‌ی ناشران، بخش کتاب «وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی» ناشران بزرگ درون آموزش و پرورش مثل انتشارات مدرسه، انتشارات کانون پرورش فکری کودک و نوجوان...

این نهادها و ارگان‌ها باید در اجرا و کیفیت‌بخشی به این حرکت بزرگ فرهنگی سهیم باشند. نمایشگاه باید به گونه‌ای برگزار شود که در سراسر کشور، همه‌ی نهادهای فرهنگی که با کتاب سروکار دارند، آن را متعلق به خود بدانند. اگر بخواهیم این حرکت را ملی بنامیم و در سطح ملی از آن دفاع کنیم، باید بکوشیم همه‌ی طرف‌های ذی‌نفع را مشارکت دهیم تا به نظر نرسد که نمایشگاه متعلق به جای خاصی است. الان متأسفانه احساس می‌شود که به جای خاصی تعلق دارد.

البته این مشکل اساسی فرهنگی کشور ماست که همه می‌خواهند انفرادی و با پرچم‌های شخصی‌شان کار کنند. در حالی که اگر نیت، نیت فرهنگی است، باید با همدلی و هم‌فکری یکدیگر کار را پیش ببریم.

کیفیت کتاب‌های نمایشگاه‌های منادی تربیت چگونه است؟

■ کیفیت کتاب‌ها مطلوب است، اما متأسفانه در سال‌های اخیر برخی کتاب‌های کمک آموزشی

و کمک درسی نیز وارد نمایشگاه شده‌اند. که از استانداردهای آموزشی بی‌بهره یا کم‌بهره‌اند. گرچه دانش‌آموزان به این کتاب‌ها نیز احتیاج دارند، اما ما نباید مروج این‌گونه کتاب و دیگر کتاب‌هایی باشیم که مورد تأیید «سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی» نیستند.

کتاب‌های نمایشگاه چگونه انتخاب می‌شوند؟

■ در سال‌های گذشته، انتخاب کتاب به صورت متمرکز انجام می‌شد. یعنی کارشناسانی کتاب را انتخاب می‌کردند و به استان‌ها می‌فرستادند. ولی چند سالی است که روند انتخاب کتاب تغییر کرده است. به این صورت که انتشارات منادی تربیت، کتاب‌های ناشران دیگر را به نمایش می‌گذارد و کارشناس کتاب استان‌ها، کتاب‌های موردنظرشان را برای استان خود سفارش می‌دهند. البته این شیوه آفت‌هایی هم دارد و باید آسیب‌شناسی شود. به نظر بنده، تلفیقی از انتخاب کتاب از سوی کارشناس کتاب استان و «هیئت بررسی کتاب‌ها» که اعضای آن از سوی وزارت آموزش و پرورش و وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی تعیین می‌شوند، دقیق‌تر و مؤثرتر خواهد بود.

آیا کتاب‌ها برای حضور در این نمایشگاه احتیاج به مجوز دارند؟

■ خیر. مجوز وزارت ارشاد و فرهنگ اسلامی برای چاپ، برای حضور کتاب‌ها در نمایشگاه کافی و معتبر است. اما از آن‌جا که در مدارس مسئله حساس‌تر است، کارشناسی کتاب‌ها باید دقیق‌تر و محدودتر صورت پذیرد.

به نظر شما یک نمایشگاه استاندارد باید دارای چه ویژگی‌هایی باشد؟

■ از جمله نکاتی که باید به آن توجه داشت، زمان نمایشگاه است. یعنی دامنه‌ی زمانی نمایشگاه باید کاملاً مشخص باشد. همچنین مکانی که نمایشگاه در آن‌جا برگزار می‌شود، از لحاظ نورگیری، تهویه و سایر عوامل مناسب باشد. در زمینه‌ی چیدمان کتاب‌ها نیز باید دقت داشت که بیشترین آثار و کتاب‌ها در معرض دید باشند. همچنین باید تا حد امکان، همه‌ی آثار چاپ شده برای مخاطبان در نمایشگاه ارائه شوند و نمایشگاه سطح گسترده‌ای از کتاب‌های مخصوص مخاطبان را پوشش دهد.

از دیگر مسائلی که باید به آن توجه داشت، مسئله‌ی مالی نمایشگاه است که باید کاملاً شفاف باشد. یعنی هزینه‌ای که ناشر باید بپردازد، امکاناتی که نمایشگاه در اختیار او قرار می‌دهد، تخفیفی که در نمایشگاه برقرار است و مواردی از این دست، همگی باید شفاف و روشن باشند.

نمایشگاه‌هایی که انتشارات منادی تربیت برگزار می‌کنند، این استانداردها را دارند؟

■ به نظر من ۶۰ درصد رعایت می‌شود و ۴۰ درصد نمی‌شود.

بهبتر است که کتاب‌ها از سوی مرجعی در آموزش و پرورش توصیه شوند تا از هر نوع آشفتگی در زمینه‌ی انتخاب کتاب‌های آموزشی و کمک آموزشی جلوگیری شود

همیشه پای تبلیغ در میان است!

بهتر نیست خود ناشران ارتباطشان را با مدارس حفظ کنند؟

■ نه. من این کار را به صلاح نمی‌دانم.

چرا؟

■ چون ناشران خیلی شخصی عمل می‌کنند و این باعث می‌شود اوضاع، هم از نظر مالی و هم از لحاظ فرهنگی به شدت آشفته شود. اصلاً صلاح نیست که آموزش و پرورش با تعدادی از ناشران به صورت مستقیم در تعامل باشد. این برای مدارس و آموزش و پرورش مشکل ایجاد می‌کند. اگر قرار باشد ناشران به طور مستقیم با مدارس در ارتباط باشند، همه سعی می‌کنند که کتاب خوبشان به مدرسه‌ها راه پیدا کند. به همین منظور شروع می‌کنند به یارگیری و تبلیغات و کارهایی از این قبیل. در حالی که ممکن است کارشناسان آموزشی و تربیتی صلاح ندانند که دانش‌آموزان از فلان کتاب استفاده کنند.

در حال حاضر، ناشران بزرگ فهرست و نمونه‌ی کتاب‌های خود را به مدارس می‌فرستند، اما قدرت تشخیص و تعداد کسانی که می‌توانند کتاب‌ها را بررسی و درباره‌ی آن‌ها تصمیم‌گیری کنند، در همه‌ی مدارس کشور یکسان نیست. مثلاً ممکن است در یک مدرسه، کیفیت کتابی مطلوب تشخیص داده شود، در حالی که اصلاً وزارت‌خانه آن را رد کرده باشد. بنابراین بهتر است که کتاب‌ها از سوی مرجعی در آموزش و پرورش توصیه شوند تا از هر نوع آشفتنگی در زمینه‌ی انتخاب کتاب‌های آموزشی و کمک آموزشی جلوگیری شود.

پیشنهاد شما برای بهتر شدن این نمایشگاه‌ها

چیست؟

■ قبل از هرچیز باید توجه داشت که مهم‌ترین مشکل ما در حوزه‌ی کتاب، بخش توزیع است. اگر ما شبکه‌های توزیع مناسب داشتیم که کتاب را درست، سالم و به موقع به همه‌جا می‌رساندند، هیچ وقت مردم به نمایشگاه بین‌المللی هجوم نمی‌آوردند. هرچند نمایشگاه کتاب برای اهل فرهنگ

۲۹۹۱۹۲

زمستان ۱۳۸۸

۲۳

نوعی جشن فرهنگی است، اما به صورت کامل رفع نیاز نمی‌کند. کسی که اهل کتاب و مطالعه باشد، در طول سال به کتاب احتیاج پیدا می‌کند و نمی‌تواند همه‌ی نیازهایش را در نمایشگاه کتاب برطرف کند.

پس تا وقتی شبکه‌ی توزیع مناسب وجود ندارد، نمایشگاه‌ها در زمینه‌ی سازمان کتاب به مخاطب حرف اول را می‌زنند. حال اگر این نمایشگاه‌ها هم حالت انحصاری و تبلیغی به خودشان بگیرند، قطعاً کار، نیمه‌تمام و ناقص است و بیشتر رنگ و بوی تبلیغی دارد تا فرهنگی. پیشنهاد شخص من این است که انتشارات منادی تربیت، تعاملاتی را در سطح آموزش و پرورش نهادینه و تقویت کند و مشکلات مربوط به نمایشگاه‌ها توسط جمعی از اهالی کتاب، یعنی کسانی که در رابطه با کتاب در کشور و در سطح ملی کار می‌کنند، مطرح، و حل و فصل شود؛ مانند اتحادیه‌ی ناشران، معاونت فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، انجمن اولیا و مربیان، و سایر نهادهای ذی‌ربط. باید بتوانیم نمایشگاه‌ها را با هماهنگی، همدلی و هم‌فکری یکدیگر پیش ببریم تا تأثیر موردنظرمان را هم داشته باشد.

نقش معلمان را در زمینه‌ی کمک به دانش‌آموزان برای انتخاب کتاب، چگونه ارزیابی می‌کنید؟

■ نقش بسیار مهمی دارند. حتی با وجود رسانه‌های گسترده‌ای که امروزه در جامعه حضور دارند، هنوز هم معلمان نقش اول را بازی می‌کنند. اگر معلم به کتاب و کتاب‌شناسی علاقه‌مند باشد، قطعاً می‌تواند اولین و مؤثرترین راهنمای دانش‌آموزان باشد. اما مسئله‌ی فراموش شده، ارتباط بخش کتاب آموزش و پرورش با معلمان است. به همین دلیل هم ناشران بیشتر به سراغ معلمان می‌روند و حتی از لحاظ مالی نیز امتیازهایی برایشان مشخص می‌کنند. درحالی که اگر آموزش و پرورش به صورت نظام‌مند با معلمان ارتباط داشته باشد، به آن‌ها ارزش و بها دهد و در جمیع جوانب برایشان اعتبار قائل شود، خود معلم با کمک نهادهای کتاب درون آموزش و پرورش، کتاب‌ها را با دید باز انتخاب و با دانش‌آموزان ارتباط برقرار می‌کند.

متأسفانه وزارت‌خانه برای ارتباط با معلمان در زمینه‌ی کتاب، برنامه‌ی خاصی ندارد حتی در دوره‌هایی، برای معلمان نقش درجه اولی قائل نبوده. در صورتی که معلمان رزمنده‌ی خط مقدم و معماران جامعه هستند و دیگران همگی کارگرانی‌اند که باید مصالح مورد نیاز را به دست آنان برسانند تا دانش‌آموز، آن‌گونه که مورد نیاز کشور است، تربیت شود. این معلم است که چهره به چهره با دانش‌آموز - که موضوع تعلیم و تربیت است - ارتباط دارد. بنابراین هر کاری که در آموزش و پرورش انجام می‌دهیم و در پی هر نوع تحول آموزشی و پرورشی که باشیم، باید معلم را جدی بگیریم و در درجه‌ی اول به سراغ او برویم.